

לוקוטי ופסקי הלכות "חוקי חיים"

ותלמד
"חוקי חיים"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

דיני בר מצווה

[לתרומות](#)

בקשה:

עקב המצב הנוכחי שאיננו נמצאים
בבתי מדרש כרגיל, נא לשלוח
לכמה שיותר אנשים כדי שיגיע
הלכות אלו לבתי בני ישראל,
לתועלת הציבור, וכך יש לכם יד
בהפצת תורה ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:
Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד
גליונות קודמים
[Archives - ארכיון](#)

לוקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמודם
"חוקי היום"
לעשות רצונך
בלבב שלם

"ומשפע מצות תפילין יתמשך עלי להיות לי חיים..."

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

209

פרשת וארא תשפ"א

דיני בר-מצוה

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

1. צירוף לעשרה. גם צירוף לעשרה הוא מדרבנן ולכן אפשר לסמוך על 'חזקה דרבא' (מ"ב סם).

ברכת המזון וזימון

2. מאחר שרוב פוסקים ס"ל שחיוב זימון הוא מדרבנן, מותר לבן י"ג שנים להצטרף לזימון (רמ"א סי' קצ"ט ס"י, שער הציון שם סק"ט, ע"י מש"כ גליון 147 אות ב), וכן יכול לזמן ולברך על הכוס, אבל אינו יכול להוציא אחרים בחיובם בברכת המזון שהוא מן התורה, אבל מאחר שנוהגים היום שכל אחד מברך לעצמו, אפשר לבן י"ג לברך ברכת הזימון, וכן נוהגים שנער הבר-מצוה מזמן בסעודת הבר-מצוה שלו (ערוך השלחן סי"ד).

בעל קורא

3. אין קטן יכול להיות בעל קורא בקריאת התורה, אבל משנעשה בר-מצוה דהיינו בין י"ג שנה, יכול להיות 'בעל קורא' אפילו אם לא ידוע שהביא ב' שערות שלגבי זה סמכין על 'חזקה דרבא' מאחר שאינו מוציא את הציבור בדבר שחיובו מן התורה (מ"ב סי' רפ"ב סק"ג, ודלא כה"ב סי' תרפ"ה ס"ל שקריאת התורה מן התורה).

4. מנהג לנער בר-מצוה לקרוא בפרשה. קיים מנהג שנער בר-מצוה בשבת ראשונה לאחר בר-מצוה קורא את הפרשה בבית הכנסת (מנהגי ק"ק וורמיישא אות רפ"ט, שו"ת לבושי מרדכי או"ח סי' ל"ז), ואז היה נודע לרבים שנעשה בר-מצוה שקטן לא היה מקרא לאחרים, ומשום כן אז מברך האב, 'ברוך שפטרני מענשו שלזה' (מ"ב סי' רכ"ה סק"ו, שער הציון סק"ז).

5. זהירות כשנער בר-מצוה קורא. מצד אחד, צריך הנער בר-מצוה להכין הקריאה כראוי וכמיטב יכולתו, שלא יבלע האותיות, ושיבטא התיבות כראוי, ושיקרא בקול, ומצד שני צריך הציבור להבין שזה פעם הראשונה שהוא קורא, ולכן כשהוא עושה איזה טעות לא צריכים בית דין של ע"ג להעיר לו על טעותו... ובפרט כשזה טעות בניגון או בביטוי שאינו משנה את הדברים, ולכן מן הראוי להעמיד ממונה אצלו כגון הבעל קורא הרגיל או אדם אחד שאחראי להעיר לו בעדינות כשיש צורך, כי הלבנת פני חבירו הוא מן התורה, וקריאת התורה אינו אלא מדרבנן.

עשיית ציצית

6. טויות ציצית. לכתחילה אין ליתן לנער בר-מצוה לטוות ציצית לאחרים כל זמן שלא ידעין שהביא ב' שערות, שהרי צריכים דין לשמה מן התורה, ובדין תורה לא סמכין א'חזקה דרבא' (פמ"ג הובא בביאה"ל סי' י"א ד"ה טוואן), ובדיעבד אם כבר טוואן ואין דרך לבדוק, נחלקו הפוסקים אם אפשר להקל, י"א שאפשר להקל בדיעבד (שו"ת נודע ביהודה מהדו"ת סי' א', פמ"ג סי' ל"ט, ביאה"ל שם), ויש שפוסלים אף בדיעבד (שו"ת רע"א או"ח סי' ז', ישועות יעקב סי' ל"ב).

7. לקשור ציצית. לגבי הטלת וקשירת ציצית בבגד, כתבו הפוסקים שיש להקפיד שיהיה בן י"ג שנים, אבל אין צריך לדקדק שהביא ב' שערות ואפשר לסמוך על חזקה דרבא (פמ"ג הובא במ"ב סי' י"ד סק"ד), והטעם משום ספק ספיקא, שמא הביא שתי שערות, ושמא הלכה כדיעה שקטן יכול להטיל ציצית (תיבת גמא במדבר פט"ו פרשת ציצית).

דין גדול

א. כדי שיהיה לנער דין גדול מן התורה, הלכה למשה מסיני צריך שיקיים אצלו שתי תנאים, הראשון שנתמלא אצלו י"ג שנים שלמים ונכנס כבר לשנת הי"ד, ושנית צריך שהביא סימני גדלות דהיינו שהביא ב' שערות (גמ' נדה דף מ"ו ע"א) וכיבואר.

בן י"ג שנים

ב. נער שנעשה בן י"ג שנים, נחלקו הפוסקים אם מיד בצאת הכוכבים כשנכנס לשנת י"ד נעשה בר מצוה או שצריכים להמתין מעת לעת משעת הלידה, דהיינו אם נולד כגון בשעה 1 בצהריים שלא נעשה בר מצוה עד שעה 1 בצהריים של אותו יום.

ג. מעת לעת. יש הס"ל שצריך להמתין מעת לעת כדי שיהיה לו דין גדול (לחם חמודות נדה פ"ה אות ב', שאילתות דרב אחאי קט"ז, מקור חיים לחו"י סי' נ"ג סק"ג), ויש שהוסיפו שתמיד צריכים להמתין עד שיעבור היום לגמרי דהיינו י"ג שנים ויום אחד, משום לא פלוג (באר היטב סי' נ"ג סק"ג בשם שכנה"ג בשם מהר"י ברונא).

ד. בתחילת יום. אבל כמעט כל הפוסקים ס"ל שבתחילת היום של היום הולדת דהיינו אחר צאת הכוכבים של הלילה שמתחיל שנת י"ד כבר נחשב שהוא בן י"ג שנים (ט"ז סי' נ"ג סק"ו, מג"א שם סק"ג, ש"ך וסמ"ע חו"מ ריש סי' ל"ה), וכן נוהגים לכל דבר (מ"ב סי' נ"ג סק"ג וסי' נ"ה סקמ"ב).

ה. נולד בין השמשות. אם נולד בין השמשות, יש להחמיר לשני הצדדים, דהיינו שלא להוציא אחרים ידי חובתם בשום דבר, ולעצמו יחמיר לקיים המצוות, ולכן יניח תפילין ביום הקודם על אף שהוא ספק, ואפשר לברך עליו, ואפשר לעשות גם הסעודת מצוה ויום טוב שלו ביום הראשון מאחר שעכ"פ נתחייב מצד ספק במצוות (שו"ת שבט הלי ח"ד סי' כ"ו).

חזקה דרבא

1. מן התורה לא די בכך שיהיה בן י"ג שנים אלא גם צריכים שהביא ב' שערות כנ"ל, אך קי"ל דמי שהגדיל ונהיה בן י"ג שנים מחזקין ע"פ חזקה שכבר הביא ב' שערות כרוב נערים הנעשים בני י"ג והוא הנקרא 'חזקה דרבא', ולכן אפילו אם לא בדקו, או שבדקו ולא מצאו אמרינן שהיה לו ונשרו, ודינו כגדול, גם מן התורה, שהרי בכל התורה כולה הולכין אחר הרוב.

2. בדינים מן התורה. אע"פ שעל פי חזקה נחשב הוא לגדול כשנעשה בן י"ג שנים כנ"ל, מ"מ חכמים חששו משום חשש מיעוט המצוי שאולי אע"פ שנעשה בן י"ג מ"מ לא הביא ב' שערות, ולכן בדינים מן התורה, החמירו מדרבנן שלא יחשב כגדול עד שיודע בודאי שהביא ב' שערות, אבל בדינים שהם רק מדרבנן, סמכו על 'חזקה דרבא' ליחשב כגדול (מ"ב סי' נ"ה סק"א בשם הפמ"ג), ונביא לזה כמה דוגמאות.

תפילה

3. שליח ציבור. נער שנתמלא לו י"ג שנים יכול להיות שליח ציבור מאחר שלרוב פוסקים דין תפילה הוא רק מדרבנן, ואפילו לאלו הס"ל שתפילה הוא מן התורה (שי' הרמב"ם), מ"מ כהיום אין שליח ציבור מוציא אחרים ידי חובתם בתפילה ולכן אפשר לסמוך על 'חזקה דרבא' (מ"ב סי' צ"ה סק"א).

4. שליח ציבור קבוע. אין ממנין שליח ציבור להתפלל בקביעות אלא מי שנתמלא זקנו, או שהוא בגיל שראוי להתמלאות זקנו, מפני כבוד הציבור, אבל באקראי מותר לו להתפלל כל שנתמלא לו י"ג שנים וכן"ל (שו"ע סי' נ"ה סי"ו וסי"ח ומ"ב סק"ה), ובישיבה קטנה שרוב הציבור הם בחורים צעירים אפשר להם להיות ש"ץ קבוע מאחר שאין בזה משום כבוד הציבור (הגרש"א, הליכות שלמה תפלה פ"ב ארחה"ל הע' 76).

"אודה ה' מאד בפני ובתוך רבים אהל ל... עד הנה עזרוני רחמין ומחליים רעים ונאמנים דליתנו... ואל תמשנו ה' אלוקינו לנצח"
We were deeply touched and truly overwhelmed, by the outpouring of heart-felt sentiments, the multitudes of caring sentiments, and the many offers of help during the time I was hospitalised.
Avi Yodaiken & Family

י. **קטן שקשר ציצית אם צריך להתירן כשיגדיל.** דנו הפוסקים אם קטן קשר ציצית בקטנותו והוא יודע שעשאו לשמה, אם הוא צריך להתירן ולקשרן מחדש כשנעשה גדול. י"א שאין צריך להתירן מאחר שהוא יודע שעשאו לשמה ונאמן לגבי עצמו, והוא כדיעבד (ביאה"ל סי' י"ד ד"ה להצריך), ומ"מ יש שחששו לדיעה הס"ל שקטן אינו יכול לעשות לשמה בעצם (רבינו יונה) ולכן בעל נפש יחמיר להתירן ולקשרן מחדש אחר שנעשה גדול (מור"ר הגר"י בלויא, חנוך לנער (פ"ג הע' ה', פ"ט הע' ט"ז).

בר מצוה שחל בשבת

נעשה גדול בתחילת הלילה

יח. קטן הנולד ביום ונעשה בר מצוה בשבת אינו צריך להמתין למעת לעת של יום השבת, אלא מיד בכניסת השבת אחרי צאת הכוכבים של ליל שבת נעשה בר מצוה וכהכרעת רוב פוסקים כנ"ל (א"ת ד).

תפילת ערבית

יט. קטן שנעשה בר מצוה בליל שבת, אם מתפללים מבעוד יום קודם צאה"כ [בחול' הוא שכח מאד בשבתות הקיץ], אינו יכול לשמש כש"ץ בקבלת שבת וערבית (רמ"א א"ח סי' נ"ג סי"י) משום שאע"פ לגבי תוספת שבת נעשה שבת לענין תפילה, אבל לענין קטנותו של זה עדיין אינו נעשה כלילה (עקבי חיים סי' ד).

כ. ומ"מ לעצמו יכול להתפלל ומעיקרא דדינא אין צריך להמתין עד הלילה ויוצא ידי חובתו דגם אם קטן אינו מוציא גדולים י"ח, אך יכול לפטור עצמו בקטנותו גם על אחר שנעשה גדול (עי' רע"א א"ח סי' קפ"ו וש"ת מהרש"ם ח"ג סי' קכ"א ושר"ת משיב דבר א"ח סי' י"ח, חיי אדם שבת כלל ו' סי' ג).

קידוש

כא. לגבי קידוש בליל שבת, יש הס"ל שאף אם מקבל שבת מבעוד יום והקטן מקדש יש שהורו שלא יקדש עד שיהיה ודאי לילה, שאין הקידוש שמקדש מבעוד יום מועיל להוציאו ידי חובת הקידוש מדאורייתא (אמרי בינה דיני שבת י"א וש"ת בנין שלמה ח"א סי' י"ח וש"ת שבט הלוי ח"ח סי' ד).

כב. ואם קידש מבעוד יום לא יקדש בעצמו שנית בלילה (שו"ת שרגא המאיר ח"ה סי' ס"א אות ג') אלא נכון שישמע שנית קידוש מגדול שעדיין לא יקדש (שבה"ל שם), או שיכוין לצאת ידי חובת קידוש מה"ת ברצ"ה שבברכת המזון (שו"ת להורות נתן ח"ז סי' י"ג), אלא שהעירו ע"ז דאין מזכירין יציאת מצרים ברצ"ה.

נטילת ידיים

כג. קטן שנתגדל ונעשה בר מצוה באמצע הסעודה כגון שהתחיל מבעוד יום א"צ לחזור ולטול ידיו (הגר"מ בלייער בספרו נחלת צבי סי' קנ"ח אות ס', ובהערה נ"ח הביא צדדים בזה, ועי' הסכמה מכ"ק מרן גאב"ד ירושלים שליט"א לספר כיצד מזמנין שכתב בפשיטות דא"צ נטילה בכה"ג).

עליה

כד. **בר-מצוה בו ביום.** בר מצוה שחל בו ביום בשבת יש להעלותו לאחד משבעה הקרואים שחיובם מן הדין ולא למפטיר (באור הלכה סי' קל"ו, ספר נוהג כצאן יוסף עמ' ל"ד).

כה. **וקדשתו לכהן.** שני ילדים שנעשים בר מצוה באמצע השבוע, ושניהם רוצים לעלות למפטיר בשבת כנהוג אצל נערי בר מצוה, דנו הפוסקים אם יש לישראל לוותר על מפטיר לטובת הכהן מדין 'וקדשתו'. וי"ל שדין 'וקדשתו' הוא רק באופן שבאים לחלוק בשוה, אז יש לישראל לומר לכהן שהוא יטול החלק שירצה תחילה מדין 'וקדשתו' כמבואר בגמ' (גיטין דף נ"ט ע"ב), אבל באופן שאין החלוקה בשוה, וכגון במקרה דידן, שיש רק מפטיר א' שהוא קורא גם ההפטרה והוא העדיף לגבי נער בר-מצוה, א"כ אין דין 'וקדשתו' עליו אלא יטילו גורל ביניהם (הגר"ש"א, חשוקי חמד יומא דף י"ז ע"ב).

זימון

כו. התחיל לאכול קודם הלילה, ונעשה בר מצוה בלילה, י"א דאם אכל עמהם בקביעות יחד כזית פת בלילה אחר שהגדיל יכול הוא להיות המזמן, אבל אם לא אכל כזית אחר הלילה א"א לו להיות המזמן (כיצד מזמנין פ"ג אות כ"ט), וי"א דשפיר יכול לצרף לזימון אף אם לא אכל כזית בלילה (שו"ת שבט הלוי ח"ח סי' נ"ו).

ברכת המזון

כז. ולגבי ברכת המזון, קטן שאכל מבעוד יום והגדיל קודם עיכול המזון, ולא אכל אחר צאת הכוכבים, יש שמסתפקים אם חיובו בברכת המזון מה"ת או רק מדרבנן (הג' רע"א שו"ע סי' קפ"ו סק"א), ויש שנוקטים שאין חיובו בברכה"מ אלא מדרבנן (חזו"א סי' כ"ח סק"ד), ועכ"פ אם בירך בשעת קטנותו בודאי אין צריך לברך שנית אחר שנתגדל אפילו בתוך שיעור עיכול (תשובות והנהגות ח"א סי' קפ"ד).

כח. ואם אכל כזית גם אחר שנתגדל אז חיובו ודאי מה"ת ויכול אף להוציא אחרים (שו"ת צ"א ח"ב סי' ב'), אלא שלמעשה היום המנהג הוא שכל אחד מברך לעצמו.

כט. **ברכת המזון בסעודת שלישית כשנעשה בר-מצוה ביום ראשון.** הנידון הנ"ל נוגע גם כשנעשה בר-מצוה ביום ראשון ואכל סעודה שלישית וגמר לאכול קודם לילה ובירך ברכת המזון, האם צריך שוב לברך ברכת המזון אחר הלילה כל זמן שהוא עדיין שבע (ע"פ הג' רע"א שם), ויש שהכריעו שפשוט שאינו צריך שוב לברך שברכת המזון הוא על האכילה עם תנאי של שביעה אבל לא רק על השביעה (תשובות והנהגות שם).

תפילין

ל. **ביום ראשון או בערב שבת.** הנהוגין כדעת הרמ"א (או"ח סי' ל"ז סי"ג) דנער בר מצוה אינו מניח תפילין לפני הבר מצוה אלא ביום שנעשה בו בר מצוה, כשחל בר מצוה בשבת, יניח תפילין לראשונה ביום ראשון (דרכי חיים ושלום עמ' ל"ג ובשו"ת יגל יעקב א"ח פ"ז), אמנם מנהג בעלזא להניח בערב שבת כדי שלא יעבור יום הבר מצוה בלי להניח תפילין (בפי' מאיר נתיבים בסוף סידור כתר נהרא בשם מהר"ש מבעלזא).

לא. **ברכת שהחיינו עליהם.** נחלקו הפוסקים אם מברכין 'שהחיינו' על הנחת תפילין לפעם ראשונה, ומסיק המ"ב דאין לברך (מ"ב סי' כ"ב סק"ב), ובבאור הלכה מסיק מהנכון שיכניס עצמו להתחייב 'שהחיינו' מצד אחר כגון בגד או פרי חדש, ולכן המניח תפילין ביום ראשון אחרי השבת, כבר אינו יכול לברך על בגדיו שחידשו אותן כבר בשבת, ולכן ישתדל להשאיר בגד או פרי חדש ליום הנחת תפילין.

אב הרחמים

לב. רוב פוסקים נוקטים דאומרים תחנון אפילו כשיש נער בר מצוה (שו"ת אז נבברו ח"א סי' מ"ח), ולכן גם אומרים 'אב הרחמים' בשבת.

מתנה לבר מצוה

לג. **מתנה בשבת.** אסור לתת מתנה בשבת אא"כ הוא לצורך שבת או לצורך מצוה ואינו נכון מה שנהגו ליתן כלים במתנה לחתן הדורש (מ"ב סי' ש"ו סק"ג), ולכן יש מתירים במתנה של ספרים שהוא לצורך מצוה.

לד. **קנין ע"י אחר.** אם מקנים אותה לו על ידי אחר טרם כניסת השבת מותר, ואפילו כשבערב שבת עדיין לא נעשה בר מצוה וקטן הוא, מ"מ יכולים לזכות לו ע"י אחר כמבואר בשו"ע (ח"מ סי' רמ"ג סי"ח) דזכין לקטן.

לה. עוד דרך היתר שאומרים למקבל מתנה שלא יתכוון לקנותה אלא אחר השבת (שו"ת מהר"י"א אסאד א"ח סי' פ"ג, שש"כ פכ"ט ל"א).

לו. ולטלטל מתנה שהוא כלי שמלאכתו לאיסור כגון מצלמה, דנו בו אחרונים האם מותר לתתו במתנה ולטלטלו מדין לצורך גופו ומקומו שהרי עצם הנאת נתינת מתנה אולי נחשב טלטול לצורך גופו (עי' מש"כ שו"ת חוקי חיים ח"ג כת"י, רע"א גלין שו"ע דפוס הינסבורג סי' ש"ו על המג"א סק"ג, שו"ת אג"מ א"ח ח"ה ס"כ, ובשו"ת שבט הלוי ח"ג סי' ל"ב).

סימן טוב ומזל טוב

הוקדש לרגל שמחה השרויה במעון **מורינו הרב שליט"א** בהכנסת בנו היקר **אברהם נ"ו** לעול התורה והמצוות, שיחול בעזה"ש שבת קודש פ' בא י' שבט

הקב"ה יעזור שחתן הבר מצוה יגדל לאילנא רברבי בדרך התורה והמסורה ע"י אבותינו וליגדל בתורה ויראת שמים ובמידות טובות, ושיהיה מקור לרוב נחת דקדושה לכל משפחתו ולוקניו המסורים ולרבותיו החשובים

מזל טוב שנורה לוקניו החשובים, הרה"ח ר' **יהושע שמואל בלייער** הי"ו הרה"ח ר' **יעקב פריעד** הי"ו

נתרם לרגל שמחת לידת הבן הרה"ח ר' **נרשון מרדכי בלייער** הי"ו גייטסהעד מזל טוב שנורה לאביו הרה"ח ר' **יוסף יהודה שליט"א** ולו' ר' **יהושע שמואל** הי"ו

נתרם לע"נ הרבני הנכבד הרה"ח ר' **שלמה צבי שמעוני** נלב"ע ביום ב' שבט תשע"ו תנצ"ה הונצח ע"י בני המשפחה

גליזן זה נתרם ע"י ילדיו הרה"ח ר' **דוד סמסון** שליט"א אב"י ב"ב לרגל שמחת לידת נכדו **עזריאל נ"ו** בן להתנו החשוב הרב **שלום ברוכעפט** שליט"א

נתרם ע"י **משפחת קורנבלוט** לעילוי נשמת הרה"ח **שרגא פייבל ב"ר נפתלי קורנבלוט ז"ל** מחשובי ויקירי נולדרס גריז לונדון, חסיד לרבותיו מפאדינורה, מוקיר רבין ולומד תורה בהתמדה, אוהב ומדקדק במצוות, רודף שלום צדקה והסדר, נ"ו להמח"ל, המ"ז, תבעש"פ, המלאך, המניח, הנועם אלימלך ועוד, לרגל השלושים ה' שבט תשפ"א

נתרם לע"נ **יוסף שווינגער ז"ל** ב"ר יבדלחט"א ר' **שלמה זלמן כ"א** מבת דה"ש מנשסטד כוס תנחומין לקרובינו ומחותנינו ולכל המשפחה החשובה והיקרה וינחמו מן השמים מאת המשפחות, י.א. נו, א.א. ארון, י.ר. שוב, מ. ויטנשטיין, מ. שליידער